

Ochrana přírody

ročník 72 číslo 5 2017

Kulérová příloha

Zprávy / Aktuality / Oznámení

Dohoda o vzájemné spolupráci AOPK ČR s Českým inspektorátem lázní a zřidel

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky uzavřela dohodu o vzájemné spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví České republiky, konkrétně s Odborem zdravotního dohledu a jeho oddělením Českým inspektorátem lázní a zřidel. Tato dohoda nahrazuje dohodu o spolupráci Českého inspektorátu lázní a zřidel a Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Plzni z roku 1979.

Hlavní oblastí spolupráce není pouze výkon státní správy, ale i environmentální osvěta a příprava společných projektů v oblastech, kde se působnosti úřadů

překrývají (př. CHKO Jeseníky, Bílé Karpaty, Třeboňsko ad.). Český inspektorát lázní a zřidel a Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky se také dohodly na vzájemném poskytování dat pořizovaných oběma státními úřady. Obsahem dohody je i společný plán odborných jednání a místních šetření.

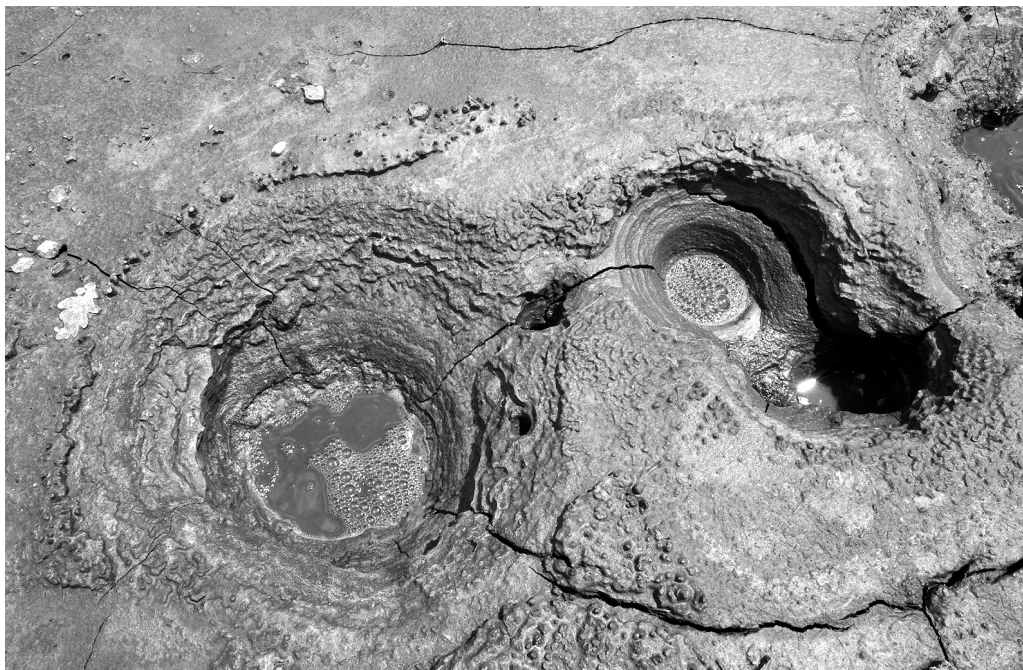
Speciální část dohody řeší překryv působností obou institucí na území Chráněné krajinné oblasti Slavkovský les. Ochrana zdrojů minerálních vod je totiž v této CHKO přímo jedním ze základních předmětů její ochrany. Spolupráce s Českým inspektorátem lázní a zřidel bude probíhat i vně chráněné krajinné oblasti, například v okolí Františkových Lázní a Jáchymova. Zde se působnost obou úřadů překrývá v národních přírodních rezervacích

a památkách Soos, Komorní hůrka, Bublák a niva Plesné.

Jindřich Horáček

Středočeské bučiny Ve Studeném bez zásahu člověka

Samovolnému přírodnímu vývoji bez zásahu člověka je od 22. června ponecháno 32,76 hektarů lesa Ve Studeném na Benešovsku ve Středočeském kraji. Lokalita je součástí národní přírodní rezervace. Smlouvu o vymezení bezzásahového území na místě podepsal generální ředitel státního podniku Lesy ČR Daniel Szórád a ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR František Pelc. Vyznačení bezzásahových území je společným projektem těchto dvou organizací.

Národní přírodní rezervace Soos. Foto Archiv AOPK ČR

AGENTURA OCHRANY
PŘÍRODY A KRAJINY
ČESKÉ REPUBLIKY

LESY ČR

Ve státních lesích spravovaných podnikem Lesy ČR je nyní na 638 hektarech devět

NPR Kladské rašeliny – Tajga. Foto Archiv AOPK ČR

bezzásahových území. Jen ve Středočeském kraji jsou tři – Doutnáč, Havrany a nyní lokalita Ve Studeném. „*Jde o nejrozsáhlejší lesy s původní skladbou dřevin v údolí Sázavy a nejzachovalejší bučinu ve středních Čechách. Díky převážně severní expozici, dostatečné vlhkosti a velkému sklonu i členitosti se tu daří mnoha rostlinám a živočichům,*“ uvedl Daniel Szórád. Pralesovitě bučiny jsou od roku 1935 nejstarším chráněným územím benešovského okresu a patří do evropské soustavy Natura 2000.

Bezzásahová území v ČR na pozemcích státu spravovaných Lesy ČR, s.p.
Legenda: NP=národní přírodní rezervace; PR=přírodní rezervace; RP SCHKO=regionální pracoviště správy chráněné krajinné oblasti; RP=regionální pracoviště; LS=lesní správa; LZ=lesní závod

Název lokality	území	AOPK ČR	Lesy ČR	Rozloha (ha)	Datum podpisu
Doutnáč	NPR Karlštejn	RP Střední Čechy	LS Nižbor	66,8	20. 9. 2004
Tajga	NPR Kladské rašeliny	RP SCHKO Slavkovský les	LZ Kladská	146,6	18. 1. 2005
Kleť	PR Kleť	RP Jižní Čechy	LS Český Krumlov	38,3	13. 11. 2006
Hedvikovská rokle	NPR Lichnice	RP Východní Čechy	LS Nasavrky	34,6	27. 2. 2007
Lovětínská rokle	NPR Lichnice	RP Východní Čechy	LS Nasavrky	50,4	27. 2. 2007
Poledník	NPR Jizerskohorské bučiny	RP Liberecko	LS Frýdlant	71,6	3. 5. 2007
Javorina	NPR Javorina	RP SCHKO Bílé Karpaty	LS Luhačovice, LS Strážnice	166,0	14. 3. 2008
Havrany	NPR Libický luh	RP Střední Čechy	LS Nymburk	31,3	21. 10. 2008
Ve Studeném	NPR Ve Studeném	RP Střední Čechy	LS Konopiště	32,76	22. 6. 2017
Celkem				638,4	

Přírodovědci v těchto vybraných částech lesa pozorují samovolný přírodní vývoj a jejich poznatky využívají lesníci i ochránci přírody pro rozvoj přírodě blízkých forem lesního hospodaření i stanovení péče o chráněná území. „*Letos chceme s Agenturou ochrany přírody a krajiny opět společně vyhlásit další území v Mionší na Moravě,*“ dodal generální ředitel Lesů ČR Daniel Szórád. Obdobnou dohodu má agentura také se státním podnikem Vojenské lesy a statky ČR.

Více čtěte zde:
<https://lesycr.cz/pece-o-les/ochrana-prirody-u-lcr/vymezovani-bezzasahovych-uzemi> nebo <http://www.ochranaprirody.cz/lokality/?idlokality=491>

Tisková zpráva

Ochrana posledních pralesů v Evropě – akce na obzoru?

Ve dnech 13.-14. 9. proběhla velmi solidně obsazená konference, jejímž cílem nebyla pouze formální výměna teoretických poznatků a praktických zkušeností z ochrany a managementu pralesů v Evropě, ale zejména spuštění akce směřující k jednoznačně formulované strategii a konkrétním opatřením zajišťujícím skutečnou ochranu tohoto významného evropského přírodního dědictví.

V jednotlivých referátech a navazujících workshopech byly prezentovány a diskuto-

NPR Prales Žofín. Foto Archiv AOPK ČR

vány četné aspekty ochrany pralesů, od terminologie (zde pro jednoduchost zvoleno označení prales, originálně old growth forest, blíže k terminologii viz <https://forestsandco.wordpress.com/2015/11/05/old-growthprime-valvirgin/>), biodiverzity, přes sociální, kulturní a spirituální rozměr pralesů, jejich význam při současné klimatické změně, roli výzkumu v jejich ochraně a význam pralesů pro výzkum, až k otázkám spojeným s ekonomickými aspekty existence těchto lesů vyloučených z aktivního lesnického managementu.

Akci pořádala organizace Wild Europe s podporou Evropské komise, Výboru pro regiony. Bez mála 150 účastníků z 27 zemí přispělo díky charismatickému lídrovi celé akce Tobyemu Aykroydovi k vytvoření zajímavé tvůrčí atmosféry, která by měla vyústit v akční plán vedoucí k zachování mimořádně cenných evropských pralesů.

Je zřejmé, že hlavním motivem a impulsem k rychlé akci je stále probíhající dramatický úbytek pralesů zejména ve východních Karpatech, často bohužel v souvislosti s nelegálními těžbami.

Na druhou stranu v západní Evropě stále roste počet zemí, které deklarují zájem na vyčlenění určitého podílu území divočině, např. Španělsko deklaruje zájem ponechat celých 5 % svého území bez úmyslných lidských

intervencí. Krásný případ konkrétní „re-wildin-gové“ akce byl prezentován na příkladu irské oblasti pohoří Nephin (hrabství Mayo), kde bylo takto vyčleněno souvislé území na ploše přibližně 12 000 hektarů.

Aspektů a problémů souvisejícím s managementem bezzásahových území je překvapivě mnoho (invazní druhy, turismus, prezentace, management herbivorů, požárů...), jak se však ukazuje, i v dnešní době stále chybí relevantní data o rozšíření posledních zbytků divokých lesů v Evropě, zejména v Rumunsku a zemích bývalé Jugoslávie. Jako vzor pro ochranu těchto lesů může sloužit Bulharsko, které má od roku 2016 pevně vymezeno 109 000 ha pralesů zařazených do soustavy Natura 2000 určených pro ponechání přírodním procesům.

Veliké otazníky visí nad možností využití směrnice o stanovištích resp. soustavy Natura 2000 k účinné ochraně pralesů jakožto především dynamického ekosystému. Naznačená cesta, jak tohoto nástroje využít tam, kde selhává národní legislativa, spočívající ve změně interpretace příslušné směrnice, bude jistě dobrým předmětem řady diskusí.

První kroky pro naplňování strategie tedy nutně budou směřovat k domapování zbývajících evropských pralesů a zvyšování povědomí o tomto fenoménu mezi odbornou

a širokou veřejností a zejména pak v řadách politiků všech úrovní s cílem získat širokou podporu a shodu na potřebě záchrany posledních evropských pralesů se vším, co pro moderní západní civilizaci znamenají.

Zdá se, že ve vzduchu visí zajímavá a smysluplná iniciativa směřující ke skutečně účinné dlouhodobé ochraně nejcennějších lesních porostů napříč Evropou. Již následující měsíce ukáží, jak se jí podaří zhmotnit. Zdá se, že nakročeno je dobře.

Více informací na www.wildeurope.org
Jindřich Chlapek

Nadace Ivana Dejerala pro ochranu přírody vyhláší zcela nový grantový program pro podporu kofinancování projektů OPŽP a pro zlepšení vodního režimu a ochrany biodiverzity

Nadace Ivana Dejerala pro ochranu přírody každoročně vyhláší tři grantové programy, ve kterých podporuje mimo jiné konkrétní ochranná opatření, ekologickou výchovu dětí nebo bakalářské a diplomové práce se zaměřením na přírodní prostředí. V rámci zcela nově vyhlášeného grantového programu „Pro zdravou krajinu“ je nadace připravena podporovat menší projekty neziskových organizací na ochranu biodiverzity a přírodního prostředí nebo nápravu vodního režimu krajiny úhradou až poloviny prostředků potřebných na kofinancování úspěšných záměrů podaných v rámci OPŽP v cílech 4.1, 4.2 nebo 4.3. V řádně odůvodněných případech je možné také financovat část neuznatelných nákladů přímo vztažených k předmětu ochrany přírody.

Nadace
Ivana Dejerala
pro ochranu přírody

O přidělení nadačního příspěvku rozhoduje správní rada nadace a kritériem pro posuzování bude kvalita projektu a pozitivní dopad na ochranu přírody ve vztahu k vynaloženým finančním prostředkům. S úspěšnými žadateli bude uzavřena smlouva o nadačním příspěvku

a prostředky budou vypláceny až po obdrže-ní dotace z OPŽP v rámci spolufinancování. V odůvodněných případech je možné čerpat prostředky i na předfinancování projektů. Příspě-vek na spolufinancování je však do výše 150 tis. Kč (v opodstatněných případech je možné tento limit navýšit), aby se dostalo na více projektů. V případě projektů dotovaných z OPŽP se limit zároveň vztahuje na max. 50 % vyčísleného spolufinancování (vlastního podílu žadatele). Na drobná opatření, na která není efektivní žádat dotaci z OPŽP, zlepšující vodní režim krajiny (obnova tůní, slepých ramen, mokřadů, malých vodních nádrží apod.) bude možné požádat do 150 tis. Kč přímých realizačních nákladů. Více podrobností a vyhlášené grantové programy najdete na webových stránkách nadace *www.nadaceivanadejmala.cz*.

Nadace Ivana Dejmala pro ochranu přírody funguje již od roku 1993 (do roku 2017 pod původním názvem Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor) a je významnou celostátně působící nadací v oblasti životního prostředí.

Nadace vznikla v době, kdy Jizerské hory prošly v podstatě ekologickou katastrofou způsobenou vysokou imisní zátěží, ale i nevhodným lesním hospodařením. Na začátku devadesátých let to dokresloval fakt více jak 100 čtverečních km odtěžených lesních porostů na náhorní plošině. V rámci záchra-ny dřevní hmoty pro socialistické národní hospodářství byla ohrožena samotná exis-tence integrity lesa jako vegetačního útvaru v nadmořských výškách nad 800 m a po sa-metové revoluci chyběly jakékoliv adekvátní finanční zdroje pro podporu obnovy přírodě bližších a ekologicky stabilnějších lesů. Nadace splnila klíčovou úlohu – pomohla iniciovat a realizovat projekty na záchranu, reprodukci a využití původního genofon-du lesních dřevin při obnově ekologicky stabilnějších lesů v pohoří. Nadace do opat-ření na obnovu poškozených lesů a krajiny Jizerských hor věnovala okolo 19 mil. Kč na stovky malých i větších projektů. Zároveň se stala stabilní organizací se solidním zá-kladním jměním necelých 45 mil. Kč a jedné nemovitosti na Jizerce. Nyní rádi pomůžeme v realizaci smysluplných projektů podporo-vaných z OPŽP a nebo dalších malých zá-měrů ve prospěch ekologické stability naší

krajiny. Už se těšíme na zdravou konkurenci nově iniciovaných projektů!

Ondřej Petrovský

Státy se příliš o své živé symboly nestarají

Volně žijící živočichové inspirovali člověka od samého vzniku lidské kultury. Někteří z nich zosobňují sílu, eleganci nebo vzne-šenost, jiné lidé s různou intenzitou a z roz-manitých příčin lovili a loví. Další se vyskytují jen v určité, často rozlohou poměrně malé oblasti, takže se stali typickou ukázkou taměj-ší přírody.

Nepřekvapí nás proto, že se některé zvířecí druhy dostaly do erbů šlechtických a panov-nických rodů a do znaků měst a dalších obcí. V 19. století, kdy nejen v Evropě vznikaly moderní státy, se živočichové začali objevo-vat i v jejich znacích. Další vlna zobrazování zvířat na státních symbolech přišla v 50. až 70. letech minulého století, tedy v době, kdy nezávislost vyhlásila hned celá řada kolonií, zejména v Africe a Tichomoří.

Stylizovaní živočichové zdobí nejen vlajky, ale také bankovky, mince, uniformy, vojens-ké objekty, nejružnější památníky, budovy státní správy a samosprávy, školy všech stupňů, úřední hlavičkové papíry, razítka, pečeteě, poštovní známky, reprezentační dre-

Lev, již v antice označovaný za krále zvířat, ožívuje státní znaky mnoha zemí včetně České republiky. Foto Jan Plesník

sy a v některých zemích také širokou škálu suvenýrů.

Ochránci přírody předpokládali, že erbovní zvířata představují přímo ukázkový příklad vlajkových druhů, tedy charismatických živočichů, oblíbených mezi nejširší veřejností a pomáhajících získat její podporu pro péči o přírodní dědictví. Zda tomu tak skutečně je, se pokusili ověřit Neil HAMMERSCHLAG a Austin J. GALLAGHER, působící na uni-verzitě v americkém Miami (*Bioscience*, 67, 744–749, 2017). Podařilo se jim zjistit, že v současnosti oficiálně používá 142 zemí celkem 231 zvířecích symbolů. Pro srovnání připomeňme, že dnes existuje v celém světě 196 nezávislých a všeobecně uznávaných států. Některé symboly museli vědci vylou-čit. Jednalo se o živočichy, které nemohli přiřadit ke konkrétnímu druhu, nebo kteří se na území příslušného státu vyskytovali jen v pravěku. Ale i tak badatelům pro další šetření zůstalo 189 zvířecích symbolů, z nichž naprostou většinu tvořili oblíbení obratlovci – ptáci a savci.

Přiřazení aktuálního stupně ohrožení k volně žijícím živočichům ze státních symbolů, k němuž badatelé využili červený seznam celosvětově ohrožených druhů, vydávaný Mezinárodní uníí ochrany přírody (IUCN), přineslo nečekané překvapení. Více než třetina

Elegantní jeřáb královský (*Balearica regulorum*) se dostal do státního znaku a na vlajku africké Ugandy. Foto Jan Plesník

z nich v současnosti čelí zvýšenému nebez-pečí, že budou v blízké budoucnosti zcela vyhubeni. Přitom ze všech druhů obratlov-ců se na pokraji vymizení ocitlo „jen“ 18 % druhů. Uvedený trend potvrzuje i zjištění, že pouze pětina živočichů, sloužících jako stát-ní symboly, vykazuje ve volné přírodě zvyšo-vání početnosti. Zatímco v Jižní Americe se všichni živočichové, reprezentující tamější státy, těší zákonné ochraně, v Evropě je to

Velký klokan rudý (*Macropus rufus*) zosobňuje Austrálii nejen na státním znaku. Foto Jan Plesník

počet zvířat - státních symbolů sužuje pokračující rozsáhlý úbytek vhodného prostředí, způsobovaný člověkem. Hned ve čtyřech zemích, konkrétně v Maroku, Togu, Gambii a Sierra Leone, byl lev, jejich erbovní zvíře, zcela vyhuben.

Naopak přesně opačný osud potkal velkého severoamerického dravce orla bělohlavého. Majestátní pták se dostal jak do státního znaku USA, tak následně i znaku a pečeteě amerického prezidenta. Ještě začátkem 18. století žilo na obrovské ploše od Aljašky po severní Mexiko 300 000–500 000 orlů. Evropští kolonisté orly nemilosrdně stříleli a trávili. V roce 1940 proto federální vláda vyhlásila přísnou ochranu orlů bělohlavých. Neméně citelně zasáhlo ptačí predátory ma-sové používání pesticidů, zejména DDT. Není divu, že v roce 1950 přežívalo na území Spo-jených států bez Aljašky posledních 412 párů. Účinná ochrannářská opatření vedla k tomu, že dnes na stejné ploše vyvádí mláďata téměř 10 000 párů. Protože navíc v Kanadě a na Aljašce je početnost hnízdící populace ještě několikanásobně vyšší, orla bělohlavé-ho již nemusíme považovat za ohroženého.

Jan Plesník

Medailonky

František První jubiluje

„Zítra se máš o půl osmé stavit za ředitelem v Kodaňské,“ sděluje Václav Petříček po té, co nahlédl do kanceláře, kterou jsme s Vla-dimírem Hanzalem sdíleli ve Slezské v mís-tech, kde dnes probíhají ústní souboje mužů v talárech.

„Ráno nebo večer?“

Kolega Petříček měl na mysli Ing. Františka Urbana, od roku 1990 prvního ředitele odbo-ru ochrany přírody na Ministerstvu životního prostředí České republiky, sídlícím zpočátku mimo hlavní budovu ve Vršovické ulici.

Volba Františka Urbana nebyla vůbec náhodná. Olomoucký rodák si vzdělá-ní získané na Lesnické fakultě pražské Vysoké školy zemědělské později rozšířil na Přírodovědecké fakultě UK. Po promoci nastoupil do Ústavu pro hospodářskou

František Urban. Foto Archiv AOPK ČR

úpravu lesů v Hluboké nad Vltavou a jižním Čechám zůstal dlouhou dobu věrný. V roce 1967 totiž zakotvil v česobudějovickém Krajském středisku státní památkové péče a ochrany přírody. Kromě již tehdy rozsáhlé agendy související s chráněnými územími se věnoval také ochraně planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů. Do profesního rozvoje jubilanta tvrdě zasáhla normalizace. Přestože měl na Západě po 21. srpnu 1968 zajištěné místo, rozhodl se doslova s již zabalenými kufry v Československu zůstat. Ocítl se na černé listině nepřátel režimu a od vyhazovu jej opakovaně zachránila jen odvážná neústupnost nadřízeného.

Do budování vůbec první ministerské složky státní ochrany přírody se František pustil s vervou a jasnou představou. Nešlo jen o přípravu moderně koncipovaného zákona o ochraně přírody a krajiny. Stál u zrodu národních parků Šumava a Podyjí, a protože se v té době suma pracovníků odboru hovořících plynne anglicky rovnala počtu prstů na končetině lenochodů, zapojil se osobně do bouřlivě se rozvíjejících mezinárodních činností. Byl mj. mezi těmi, kdo původní úmysl OSN sjednat celosvětovou dohodu o chráněných územích úspěšně překloupili do podoby klíčové Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD). „Věci samozřejmě zdají se být zázračné“, zpívá v jednom ze svých hitů

Lenka Filipová. Často mi přijde, že to platí i obráceně. Vždyť současná péče o přírodní a krajinné dědictví v ČR stojí na robustních základech, položených právě začátkem 90. let 20. století.

Po působení na MŽP přešel Urban na Správu Národního parku Šumava, kde později řídil jeho Radu. Určitou dobu pracoval i v Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR. Osmiletá role ředitele Ekofilmu mu padla jako ulitá: uplatnil v ní svůj nemalý všeobecný přehled. Vybavuji si, jak mi cestou do národního parku Kiskunság poutavým způsobem převyprávěl maďarské dějiny. Zapomenout nesmíme na členství v Radě Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN), kde v období 1997–2000 zastával funkci viceprezidenta. Počet kandidátů do Rady tehdy při volbách významně převyšoval sumu míst určených pro střední a východní Evropu. Pokud jde o odborné zapojení v IUCN, kromě tradičních aktivit Světové komise pro chráněná území (WCPA) se věnuje tolik potřebným, i když ne zcela triviálním otázkám udržitelného využívání složek biologické rozmanitosti a péče o ekosystémy. Jako člen redakční rady našeho časopisu mu po jeho obnovení v roce pomáhal vtisknout novou podobu.

Nakonec si neodpustím malé postesknutí. Kromě toho, že je vynikající řečník, což určitě potvrdí i posluchači Přírodovědecké fakulty

Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, František dobře a srozumitelně píše. I když ode mne jako grafomana to může znít poněkud nepatříčně, jsem si jist, že by se touto činností měl zabývat častěji.

Nejen u příležitosti nadcházejících 80. narozenin děkujeme Františku Urbanovi za dlouholetou práci pro přírodu a do dalších let přeje-me pevné zdraví a přehršli osobní pohody!

Jan Plesník

Odešla legenda. Život a doba ochránce přírody Jana Češovského

Jan Češovský. Foto Archiv AOPK ČR

Jedním z nepochybných rysů současné doby zůstává pokračující úpadek významu slov. Hodně průměrný snímek je bez uzardění vydáván za megafilm, celebritami se stávají ti, kteří se nechají šmírovat televizními kamerami 24 hodin, a všichni si všechno – jak jinak – užívají. Devalvace výrazů, byť každodenní, se ale určitě netýká označení RNDr. Jana Češovského, CSc., za legendu československé a české ochrany přírody.

Edward Kennedy na pohřbu svého zavražděného bratra, kandidáta na úřad amerického prezidenta Roberta, prohlásil, že skutečné osobnosti není nutné idealizovat a v dobré víře je spatřovat větší, než byli

za svého života. Proto jen stručně připomenu: špičkový odborník, nadaný organizátor, skvělý diplomat, vynikající přednášející, stovkami článků, rozhlasových a televizních pořadů těžko překonatelný popularizátor, oblíbený učitel, ať už na univerzitní katedře nebo v ochránářské profesi, člověk s osobitým humorem, který nemusel každému sedět, a s ohromujícím, dnes již s kriticky ohroženým širokým všeobecným přehledem – tím vším a ještě mnohem více Jan byl. Byl jsem překvapen, jak jednoduchým fotoaparátem kouzlí obrázky, které zdaleka nejsou jen pouze cennou dokumentací. Mimořádné jazykové nadání umožnilo Češovskému nejen při řízení mezinárodních akcí bravurně přecházet z jedné řeči do druhé, třetí či čtvrté, ale i překládat: i když to tak na našem knižním trhu nevypadá, dobrý překladatel musí být zasvěcen do sebemenších tajů jak původního, tak mateřského jazyka.

V edici Maják tehdejšího Státního pedagogického nakladatelství, představující čtenářům vědeckotechnické novinky, jež se ještě nestačily dostat do standardních učebnic, vyšla v roce 1972 znamenitá příručka uznávaného východoněmeckého publicisty Reimara Gilsenbacha *Proč chráníme přírodu*.

Jan Češovský při udělení Ceny Alfreda Toepfera Federací EUROPARC v Českém Krumlově v září 2007. Foto Alois Pavlíčko

Jan Češovský v údolí řeky Mosely v r. 2005. Foto Dana Turoňová

Honza ji nejen citlivě přeložil, ale pět kapitol z péče o přírodní a krajinné dědictví v Československu sám dopsal. I když mne v té době více zajímaly výsledky Jana Kodeše, džíny do zvonu, album obalů od žvýkaček nebo úsměv přirozeně půvabné spolužačky Aleny s očima hlubšíma než Mariánský příkop, přečetl jsem ji hned po té, co jsem si ji přinesl z knihkupectví – a určitě jsem nebyl sám. Občas si říkám, že nám obdobné vysoce fundované a současně naprosto srozumitelné a tím i čtivé texty, které by na uvedenou otázku rozumným způsobem odpovídaly, v současnosti chybějí.

Bylo by nošením dříví do lesa, nebo jak říkají Angličané uhlí do Newcastleu, opakovat přínos Jana Češovského československé a české ochraně přírody: část, kterou bych přirovnal k v lepším případě sedmině ledové kry nad mořskou hladinou, jsme nedávno otiskli u příležitosti jeho 85. narozenin (*Ochrana přírody*,

70, 2, v-vi, 2015). Pokud bych přece jen měl celoživotní úsilí Honzy k něčemu přirovnat, pak ke spolehlivému mostu: nenásilně spojoval vědu a výzkum s každodenní ochránářskou praxí, otvíral jiným pomyslné dveře do světa i v době, která mu vysloveně nepřála, a dokázal současně působit na státní a dobrovolnou ochranu přírody, nejširší veřejnost i cílové skupiny doma i za hranicemi.

Nechci si alibisticky pomáhat fackovacím panákem národní povahy, ale Jan Češovský patří k těm, kterých si váží mnohem více v zahraničí než u nás doma. Nejsem si jist, zda jsme vždy plně využili schopností člověka jeho formátu.

Ted' to již nenapravíme.

Jan Češovský opustil ochranu přírody 7. září 2017.

Jan Plesník

Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny

(přehled vybraných aktualit za období srpen – září 2017, judikatura za období červenec 2017)

Zákon č. 255/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. Návrh novelizuje zákon na ochranu zvířat proti týrání tak, že zakazuje chov a usmrcování zvířat tam, kde výhradním nebo primárním účelem takového jednání je získání kožešin. Navrhovaná úprava tak zakazuje především provoz tzv. kožešinových farem, kde jsou nejčastěji lišky a norci hromadně chováni a usmrcováni výhradně pro své kožešiny, aniž by došlo též k zužitkování masa pro lidskou spotřebu. Zákon se naproti tomu nevztahuje na využití kožešin jako vedlejších produktů při získávání masa (chovy

králíků, nutrií aj.). Pro existující komerční chovy kožešinových zvířat je stanoveno přechodné období, během něhož budou dosavadní chovatelé nadále oprávněni své chovy provozovat.

Účinnost od 1. 10. 2017.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 7. 2017, č. j. 1 As 15/2016 – 85. Soud zrušil část rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích a současně část opatření obecné povahy „1. aktualizace zásad územního rozvoje Jihočeského kraje“. Tento postup soud zvolil v zájmu urychlení procesu soudního přezkumu. Konkrétně se jednalo o dvě plochy (záměry). První z nich, označovaný jako D 86 (silniční napojení Klápy), měl umožnit přivedení silniční dopravy k plánované lanovce, která má přes chráněné evropsky významné území NP Šumava vést do rakouského lyžařského střediska

Hochficht. Důvodem zrušení bylo nedosta- tečné posouzení dopadů tohoto záměru, a to včetně posouzení změny způsobu dopravního napojení na dopady samotné lanovky. V důsledku aktualizace došlo také k vnitřnímu rozporu zásad územního rozvoje a nebyla zajištěna oboustranná podmí- něnost obou záměrů. Soud zrušil i změnu vymezení nadregionálního biokoridoru NRBK 174 – Vltavská Niva – Dívčí kámen. Důvodem byla nepřezkoumatelnost této změny, protože zásady územního rozvoje ani jejich podkladová dokumentace neuvá- děly žádné věcné odůvodnění této změny. Odkaz na požadavek Ministerstva životního prostředí byl nedostatečný, mj. i proto, že ministerstvo požadovalo doplnění vodní osy biokoridoru, nikoliv změnu jeho trasy.

Aktuality sestavuje Samostatné právní oddělení pro veřejnou správu AOPK ČR, kontakt: katerina.bejckova@nature.cz

Recenze

Světem šumavské přírody

O tom, že jde udělat publikaci s přesahem regionu a také jinak, než jsme zvyklí, nás přesvědčuje letos vydaný titul Správy NP Šumava ve Vimperku. Publikace kolektivu autorů se svými dvěma hlavními editory Martinou Kučerovou a Vladimírem Dvořá- kem velmi dobře poslouží jako učebnice pro základní školy a také je primárně urče- na mládeži a popularizaci přírody. V pub- likaci najdete velké množství obrazového materiálu a fotografií, které velmi erudova- ně a vkusně svými ilustracemi doprovodil ilustrátor přírody Pavel Procházka z Vlčno- va. Nenajdete zde ale dlouhosáhlé texty a díky tomuto pojetí se v ní velice rychle orientujete. Starou, dobře známou pravdu, že příroda nezná hranic, plně naplňuje po- pisem šumavské přírody a to nejen v Ná- rodním parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava, ale také v Národním a Přírodním parku Bavorský les. Ambici na ucelené dílo představující např. všechny významné živočichy anebo vyšší rostliny vyskytující se v tomto přeshraničním území určitě ne- měla a 204 stran by na její zpracování ani nestačilo. Jde spíše o ochutnávku z bohat- ství ucelenějších skupin nejvýznamnějších přírodních biotopů, se kterými se v krajině

můžeme setkat a o nahlédnutí do historie ochrany přírody. Nezbyvá než autorům a vydavateli poděkovat a popřát jim i další zdařilé publikace nejen k 25. výročí vzniku národního parku.

Vydavatelem knihy je Správa Národního parku Šumava Vimperk, 204 stran je v pevné vazbě, formát 24,8 x 20,5, ISBN: 978-80-87257-34-0.

Knih je k dostání u velkých knihkupců nebo přímo na Správě NP ve Vimperku, informač- ních střediscích NP a eshopu Správy

<http://www.npsumava.cz/cz/1444/9995/clan-ek/nova-kniha-svetem-sumavske-prirody/>
Alois Pavlíčko

Summary

Hlaváč V. & Dvořáková A.: Ash Dieback and A project Strengthening Natural and Semi-Natural Forests in the Ransko National Nature Reserve

In 2013-2014, a mass ash dieback cau- sed by fungal pathogen Hymenoscyphus fraxineus was recorded in the Ransko National Nature Reserve (the Bohemi-

an-Moravian Highlands Region). Con- sequently growth groups have been killed as a whole. The State Nature Con- servancy and landowners have been fa- cing the task to reverse the process and to secure favourable status in the nature conservation targets. The main methods to be applied there include felling/lo- gging and removal of dead individuals from the site. In addition, from a point of view of habitats, the most suitable woody species are planted there, e.g. the Black alder at the wettest sites, a mix of the Pedunculate or Common oak, Eu- ropean silver fir, European beech, Wych elm, Sycamore maple, Small-leaved linden, Silver birch and the Wild cherry on other sites. Generally, the proportion of the Norway spruce in forest growths shall be reduced. Natural regeneration which displays rich growing in ash tree seedlings and young individuals has also been supported there.

Fajmon K, & Vondřejc T. E.: The Bílé Karpaty/White Carpathians Mts. Garden Has Been Thirty Years Old

The Zahrady pod Hájem National Nature Reserve in the Bílé Karpaty/White Carpa- thians Mts. (South Moravia) is one of the most apparent examples of harmonic co- existence of humans and nature. Human and natural effects mingle each other in various ways. The name of the protec- ted area itself refers to cultural/natural environment which has significantly been influenced by man. The picture- sque area covering in total 162 hectares is situated on western slopes of Háj/ Grove Hill (573 m a.s.l.) over the village of Velká nad Veličkou, at 300 – 480 a.s.l. Extraordinary species diversity in plants and insects within the locality should be mentioned: the species are related to small fields and orchards having been managed for centuries, penetrated by hedgerows and deciduous broad-leaved woodlots. The area harbours particularly rich wild orchid community: for the Late spider-orchid (*Ophrys holoserica* subsp. *holubyana*), it is the most significant lo- cality not only in the Czech Republic.

Liška obecná je často předmětem kožešinových chovů. Foto Archiv AOPK ČR

Görner T.: Marbled Crayfish Eradication at Prosek (Prague, the Czech Republic) Quarter

As early as in 2014, the Marbled crayfish *Procambarus fallax f. virginalis*) has been suggested based on the data on its distribution from neighbouring countries to colonize the Czech Republic. Not surprisingly, the invasive alien species originating from North America was really reported from the country in 2014. Pursuant to Regulation (EU) No, 1143/2014 of the European Parliament and the Council on the prevention and management of the introduction and spread of invasive alien species the Marbled crayfish is the invasive alien species of Union concern. At a site in the Prague quarter called Prosek, a pilot project on marbled crayfish eradication has been implemented. The article presents ways how to eradicate the invertebrate species in the field, particularly draining a water reservoir where it occurred: the water body has again been filled up by water after its cleaning. Meantime, cracks and a discharge facility were disinfected by bleaching powder. A special attention was paid to communicate the issue to citizens living in a housing estate located close to the site: particularly, reasons, aims and necessity of the measures taken have been explained. Experience raised during implementation of the pilot project shall also be used in future.

Viček P.: Do Expensive Permanent Protective Barriers/ Fences and Underpasses for Amphibians Meet their Purpose?

On highways and other roads many wild animals are killed. Among them, amphibians are most negatively affected. Due to their ontogenesis, they have to move to water habitats for breeding every year. Thus, roads are barriers to be hardly overcome by these vertebrates. Nature conservationists have been trying to eliminate the negative affect of road traffic on the above threatened wild animals by transferring them from dangerous stretches to the other, safe side of a road.

In addition, permanent protective barriers or fences and underpasses mainstreaming amphibians to safe sites could help to eliminate the problem in the field. In the Czech Republic, these facilities have been built at approx. 20 sites. The article assesses the effectiveness of the permanent protective barriers and it concludes that many of them are not functioning and not managed in a proper way. Therefore, they are not able to meet the purpose they were built for.

Plesník J.: Should Nature Conservation Resurrect Mammoths, or Protect Elephants?

De-extinction, the process of creating an organism that resembles an extinct species has been becoming popular not only among the general public, but also among some scientists within the last decade. Main pathways that are being considered at present for de-extinction include cross-breeding, cloning via somatic cell nuclear transfer (SCNT) and genetic engineering, synthetic biology respectively. None of them will result in a faithful replica of any extinct species, due to genetic, epigenetic, behavioural, physiological and other differences.

Arguments in favour of de-extinction include necessity, driven by the rapid rate of species and habitat loss, an ethical duty to redress past mistakes, as well as potential technological knowledge that could stem from de-extinction programmes. Counter arguments include high risk of failure due to difficulties of cloning for some species, technical risks inherent in re-introductions, loss of culture in resurrected animal species and lack of remaining habitat for some species, as well as negative consequences for extant species, including reduced incentive for traditional conservation, and ecological impacts of introducing long-absent or genetically modified species. De-extinction candidates should be drawn from the most recent extinction. Extinction of any species marks a significant threshold that once crossed, cannot be fully reversed, despite the apparent promise of powerful

new technologies. Legitimate ecological, political, animal welfare, legal or human health concerns associated with de-extinction (and reintroduction) must be thoroughly addressed for it to be ethically accessible. From the nature conservation point of view sufficient numbers of sufficiently genetically diverse individuals of a reasonable proxy of a species that went extinct relatively recently, within a well-understood ecosystem should restore some ecological function lost through extinction.

Havelková S.: Public’s Participation in Decision-making

After repeated amendments to Act No. 2114/1992 Gazette on Nature Conservation and Landscape Protection and to Act No. 100/2001 Gazette on Environmental Impact Assessment (EIA), the article summarizes possibilities of the public to participate in decision-making, dealing with interests of nature conservation and landscape protection protected by the law. While the public’s participation in decision-making procedures related to EIA has not been affected by the amendments, participation of the public on permitting medium-sized projects which should be permitted within planning permission proceedings was fully eliminated. The fact is no doubts unprecedented restriction of democratic rights and breakdown of principles which civic society has been based on. There also is a question whether such an amendment is unconstitutional. Thus, some Members of the Senate of the Parliament of the Czech Republic have submitted a proposal to the Constitutional Court of the Czech Republic to cancel the above provision.

Kolařík J.: Ichthyofauna in Manilite Layers on Turoid Hill in Mikulov, South Moravia

The Turoid Hill Nature Reserve, known particularly for ts karst phenomena, is located on the northern uptown of the town of Mikulov (South Moravia), being a part of the Pavlov Hills. The Pavlov Hills range from the village of Pavlov for

twenty kilometres, passing Mikulov, up to the Czech-Austrian border. Although reaching maximally 554 m a.s.l. at Děvín Hill, they impressively appear above the adjacent landscape, being a real natural landmark in South Moravia. In fine-grained sediments of the Low Oligocene (the Tertiary Period) called the manilite layers fossilized life in Carpathian sea depths can be studied. Because the individual ocean basins had been step-by-step isolated each other during the Alpine Orogeny fish mass extinction occurred there: the process is reflected in many fossils at the site.

Koudelka M.: Karel Kostrůň Chiropterological and Speleological Legacy

The contribution aims at a relatively short, less known but important part of the life of Karel Kostrůň, scientist and teacher. In 1939-1943 he was working in the area of the current Javoříčko-Mladeč Karst (Central Moravia). Despite the short time, he published two significant papers on the outputs of his surveys on caves in the Javoříčko-Mladeč Karst. He examined in total 26 karst caves and in 15 of them, he found eight bat species there. During these efforts, he discovered some new underground sites. Thus, some of his knowledge has been valid at present.

Ferkl V: Management without Felling by Compartments in Forests and Nature Conservation. Twenty-six Years of Knowledge from Klokočná

In the Czech Republic, forests cover more than one third of its territory. Because forest management is so crucial, nature friendly and at the same time most profitable measures and techniques should be applied there. Basic principles in forest management in the Czech Republic have been debated: whether felling by compartments should or should not be used is also discussed. The outputs of research carried out at the Klokočná case site (Central Bohemia) suggest that forest management without felling by compartments, i.e. selective

logging management is not only more nature-friendly but also more profitable in almost all the indicators. Harvesting activities (cutting, wood skidding) were more expensive by 8 % in the last decade but other activities are significantly cheaper. Thus, the profit was by 11% higher at Klokočná in the course of 26 years when the study was implemented. When forest management without felling by compartments was applied, roundwood production per hectare of the managed area was permanently higher by 20% during the above period. It is necessary to mention that forest growth stability has also substantially increased. Incidental and salvage loggings are by more than 80 % lower than before involving the selective logging. Thus, forest management without felling by compartments provides a forest management alternative for current and expected climate change.

Růžicka T.: Rhino Horns in Flames

At present, there are approx. 5,000 Black rhinos (*Diceros bicornis*) and some 20,000 White rhinos (*Ceratotherium simum*) across whole Africa. Although the state of both the African rhino species has been even much less favourable in the past, due to increasing poaching the numbers are alarming. Despite various global efforts, it seems that the Northern white rhino (*Ceratotherium s. cottoni*), by some zoologists considered as the separate valid species, unfortunately cannot be saved from extinction. The last chance includes applying artificial reproduction techniques such as using frozen gametes and stem cells. In September 2017 as a support to rhino conservation, rhino horns were again burnt at the Dvůr Králové nad Labem Zoological Garden, one of the most important institutions all over the world breeding African rhinos in captivity and releasing the captive-bred rhinos into the wild. Some V.I.Ps participated in the vent, e.g. legendary Richard Leakey. the former Head of the Kenya Wildlife Service, fighting against mass wild animal poaching: as early as in 1989, he for the first time burnt Kenyan stockpile of African elephant tusks and rhino horns.

Zajíček P.: The Martvili Karst Canyon, another Site Made Accessible in a Short Time in Georgia

Five-year collaboration between the Cave Administration of the Czech Republic (CACR) and the Agency of Protected Areas, a partner in Georgia, has resulted in many positive outputs, both in improving the visitor infrastructure in show caves, and in karst underground itself. The CACR staff have also met unique natural areas in western Georgia, harbouring a lot of caves and other karst sites. Among them, the Martvili karst canyon was made accessible for visitors in extremely short time: it also is a model site where man-made elements have sensitively been incorporated into the wild landscape. The ACR experts expect that a project on speleotherapy, which they have been involved in, shall also be implemented in the near future, fully respecting natural beauties in Georgia.

Hlaváč V.: The 9th International Conference on Ecology and Traffic (ICOET 2017) Was Held in Salt Lake City, the U. S. A.

A traditional meeting of specialists in road ecology, the International Conference on Ecology and Traffic (ICOET 2017) was held in Utah’s capital on the Great Salt Lake shores in 2017. The event was organised by Utah and Wyoming Departments of Transportation and supported by the U.S. Federal Highway Administration. The IOCET, similarly to the IENE (Infra Eco Network Europe) in Europe is quite interdisciplinary, when the above issue is jointly debated by traffic experts as well as by ecologists who aim to seek for new approaches towards safe and sustainable traffic, at the same time respecting current ecological/environmental requirements. The author’s participation in the ICOET 2017 provided not only a lot of new information, knowledge and personal contacts, but also a unique opportunity to meet and to understand approaches to reduce landscape/habitat fragmentation and other negative effects of traffic under various natural and social conditions. The article also presents nature and the landscape in Utah and Wyoming.

Kontakty na autory

Tereza Domčíková

AOPK ČR
právní oddělení pro veřejnou správu
tereza.domcikova@nature.cz

Aneta Dvořáková

AOPK ČR
RP SCHKO Žďárské vrchy
aneta.dvorakova@nature.cz

Karel Fajmon

AOPK ČR
RP SCHKO Bílé Karpaty
karel.fajmon@nature.cz

Vladislav Ferkl

člen pracovního kolektivu
DO Klokočná
v.ferkl@seznam.cz

Tomáš Görner

AOPK ČR
Oddělení obecné ochrany přírody
tomas.gorner@nature.cz

Svatava Havelková

právník v otázkách ochrany přírody
s.havelkova@email.cz

Václav Hlaváč

AOPK ČR
ředitel odboru
RP SCHKO Žďárské vrchy
vaclav.hlavac@nature.cz

Jindřich Horáček

AOPK ČR
ředitel odboru
RP SCHKO Slavkovský les
jindrich.horacek@nature.cz

Jakub Hruška

Česká geologická služba
a Ústav výzkumu globální změny AV ČR
jakub.hruska@geology.cz

Jindřich Chlapek

AOPK ČR
RP Olomoucko
oddělení SCHKO Jeseníky
jindrich.chlapek@nature.cz

Jiří Kolařík

Správa jeskyní ČR
tuold@caves.cz

Martin Koudelka

Správa jeskyní ČR
koudelka@caves.cz

Vratislav Ouhrabka

Správa jeskyní ČR
ouhrabka@caves.cz

Alois Pavlíčko

AOPK ČR
oddělení sledování stavu druhů živočichů
alois.pavlicko@nature.cz

Zdeněk Patzelt

Časopis Ochrana přírody
šéfredaktor
patzelt@mybox.cz

Ondřej Petrovský

Nadace Ivana Dejmalu pro ochranu přírody
ředitel
petrovsky@nadaceivanadejmala.cz

Jan Plesník

AOPK ČR
oddělení mezinárodní spolupráce
jan.plesnik@nature.cz

Tomáš Růžicka

AOPK ČR
ředitel samostatného odboru vnějších vztahů
tomas.ruzicka@nature.cz

Petr Vlček

Česká herpetologická společnost
canis@tiscali.cz

Tomáš E. Vondřejc

AOPK ČR
RP SCHKO Bílé Karpaty
tomas.vondrejcz@nature.cz

Petr Zajíček

Správa jeskyní ČR
zajicek@caves.cz